

TYSKLAND

DDR sendte kuglen, der

Politimanden, der i 1967 dræbte Benno Ohnesorg, var agent for Stasi. Drabet indledte det tyske studenteroprør, men også RAF-terroris- men. Afsløringen kan betyde, at Tysklands historie skal skrives om.

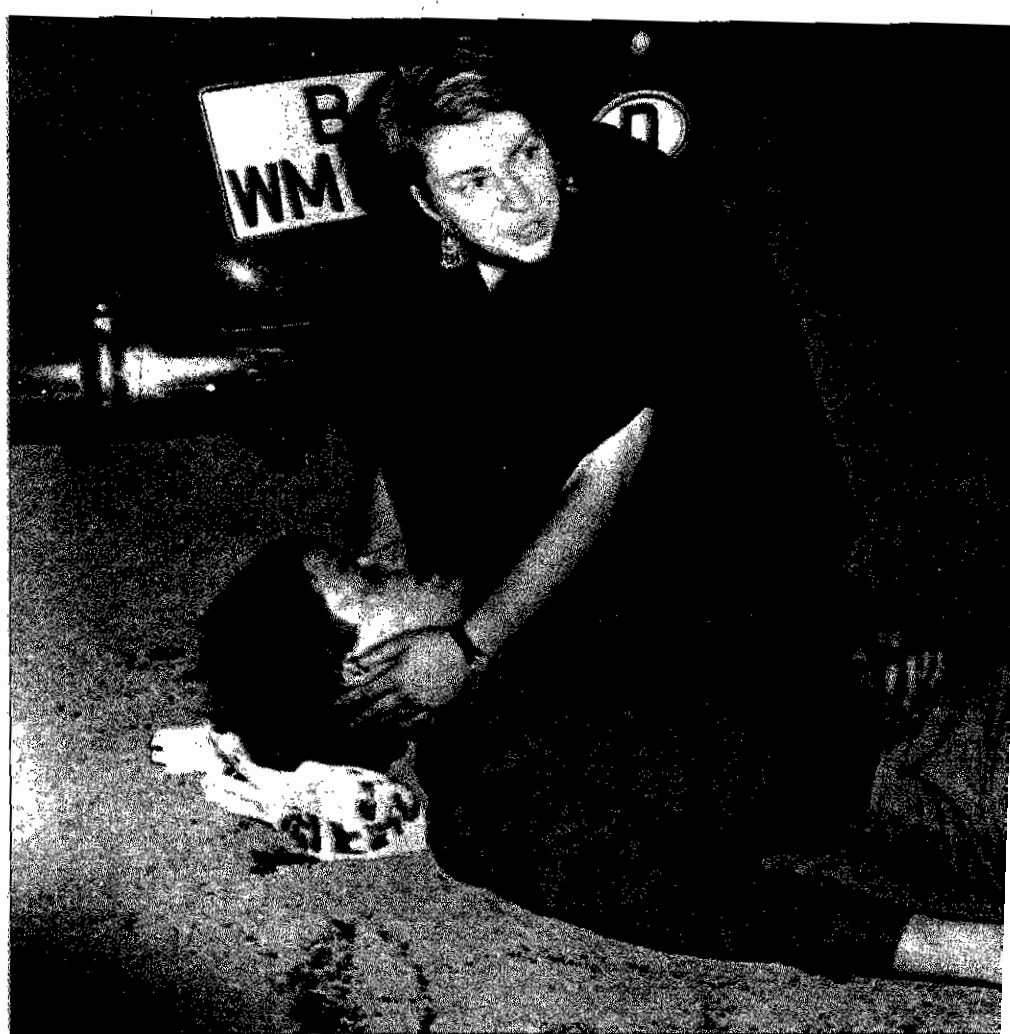
Drabet på den 27-årige student Benno Ohnesorg er det politiske attentat, der har fået de mest vidtrækkende følger for den tyske Forbundsrepublik, der i går fejrede sin 60-års dag. Ohnesorg blev skudt i hovedet 2. juni 1967

PETER WIVEL
EUROPA-
KORRESPONDENT
BERLIN

på en parkeringsplads i Vestberlin af politiofficeren Karl-Heinz Kurras, mens den ubevæbnede og forsvarsløse student blev fastholdt og pryglet af Kurras' kolleger.

Det er nu afsløret, at Kurras i 12 år havde arbejdet for det østtyske politiske politi Stasi, inden han skød Ohnesorg. Afsløringen kan få dramatiske følger for tysk historieskrivning, selv om de fleste kommentatorer i dag siger, at drabet alene var den gnist, der antændte det tyske studenteroprør, og at det var kommet uanset hvad.

DRABET. Benno Ohnesorg blev dræbt under en demonstration 2. juni 1967 af en vesttysk politimand, der senere blev afsløret som Stasi-agent. Fotografiet af studenten Friederike Dollinger, der lægger sin taske under den døde Ohnesorg, er blevet et af de vigtigste ikonbilleder i Forbundsrepublikkens historie. Foto: Ullstein-Henschel/Polfoto

Stasi-agenten truer kritikere

Den i dag 82-årige Kurras nægter at tale med journalister i sit hjem i Berlin. Han har dog meddelt, at oplysningerne er urigtige.

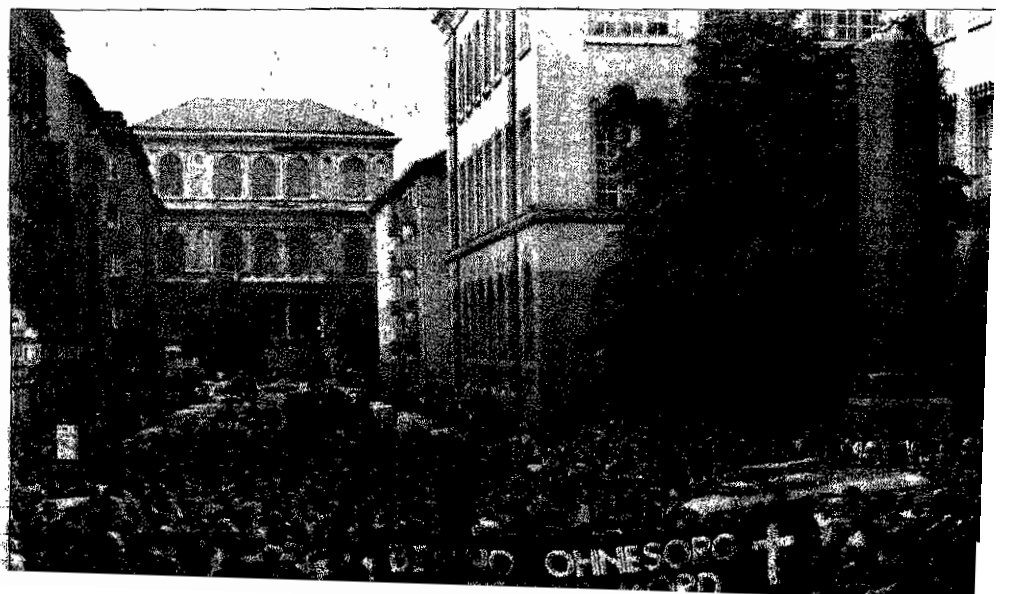
For to år siden sagde han til en journalist: »Den, der angriber mig, bliver tilintetgjort. Slut. Fyraften. Sådan er det.»

Allerede nu spørger flere politikere og historikere, om den arbejdsløse Josef Bachmann, der et år senere skød og sårede studenterlederen Rudi Dutschke livs-

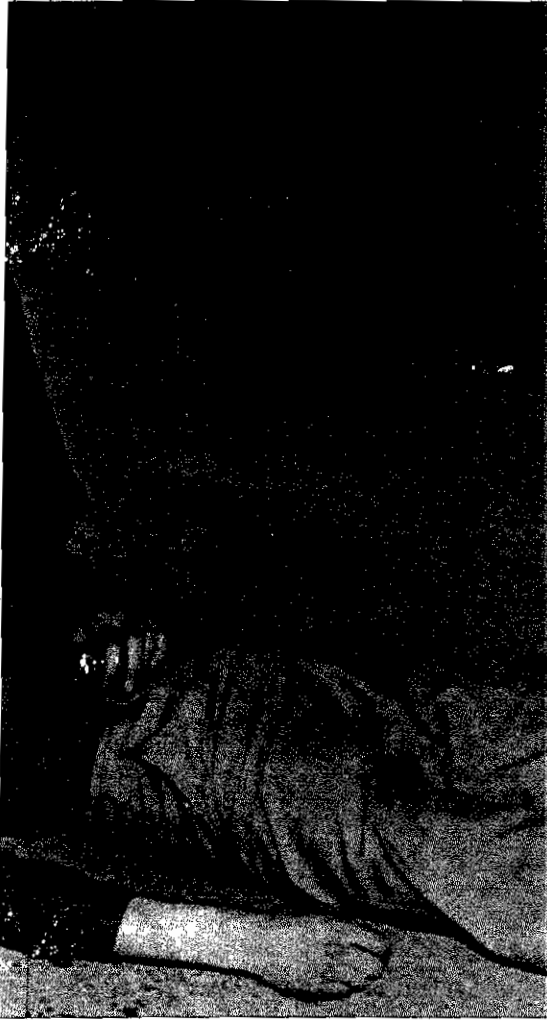

Den, der angriber mig, bliver tilintet-

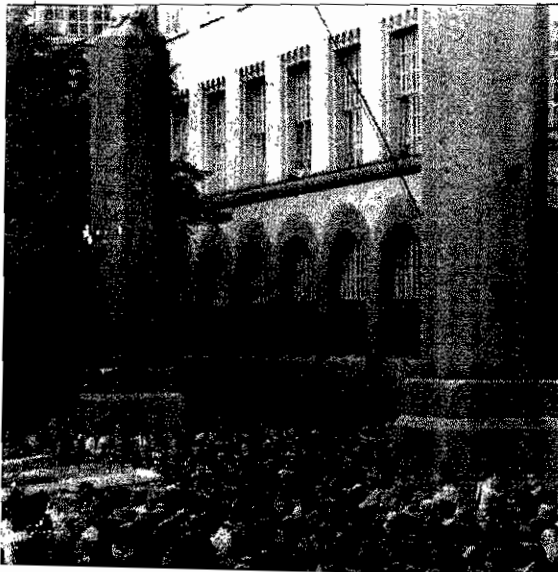
farligt på åben gade i Berlin, også var Stasi-agent. Bachmann kom fra DDR, og hans forbrydelse er aldrig blevet tilfreds-

der udløste tysk terror

af en vesttysk politimand, mens en større politistyrke r sin taske under den døde Ohnesorgs hoved, blev et ansche/Polfoto

drede det politiske landskab i Forbundsrepublikken. Dutschke nåede lige præcis at blive medgrundlægger af partiet, inden han døde i sit hjem i Århus.

Fotografiet af studenten Friederike Dollinger, der lægger sin taske under den døde Ohnesorgs hoved, blev et af de vigtigste vidnesbyrd i Forbundsrepublikkens historie. Det kan kun sammenlignes med det foto, der få måneder senere samme år blev taget af den myrdede revolutionshelt Che Guevara i Bolivia.

Gav oprøret en voldsom drejning

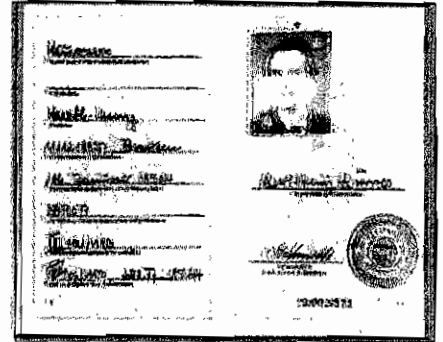
Drabet medvirkede også til at give ungdomsoprøret en direkte voldelig drejning. Terrorgruppen Rote Armee Fraktions senere reelle leder, Gudrun Ensslin, opfordrede få timer efter attentatet sine medstuderende til at gribe til våben for at forsvare sig mod politiets vold. Den berlinske terrorgruppe 2. Juni-Bevægelsen tog navn efter attentatdagen.

To forskere ved det arkiv, der opbevarer akterne efter Stasi, det kommunistiske DDR's politiske politi, påviser i en artikel, der udkommer senere på måneden i et historisk tidsskrift, at Karl-Heinz Kurras, årgang 1927, ikke bare var Stasi-agent, men siden 1955 desuden et betroet medlem af det østtyske kommunistparti SED.

Kurras leverede løbende et væld af informationer om det vestberlinske politi og dets efterrettingsarbejde til Stasi. Hans akter fylder ikke mindre end 17 ringbind i arkivet, og vigtige aktstykker er oven i købet fjernet efter attentatet 2. juni 1967. I det afgørende aktstykke fra 26. april 1955, hvor Kurras lader sig hverve af Stasi, står der ironisk nok, at han vil arbejde for »fredslejren«, altså den kommunistiske lejr.

Kurras modtog store beløb for sin indsats. I 1966 fik han 4.500 skattefrie D-mark af sine arbejdsgivere. I 1967 steg udbetalingerne. Han fik allerede i året to første måneder 2.000 D-mark, i maj yderligere 1.000 D-mark, et overordentligt stort pengebeløb for en statsansat politimand.

Efter attentatet afbrød Stasi samarbejdet med Kurras. Det ville være en politisk katastrofe, hvis det blev afsløret, at han arbejdede for DDR. Over telefonen fik han ordre til at fremstille mordet som et »højt beklageligt ulykkestilfælde«. Han blev ved to vestberlinske domstole frikendt af mangel på bevis. Hans advokater, betalt af det vestberlinske politi, påstod, at det var »et ulykkestilfælde«.

AFSLØRINGEN. Den skydeglade vesttyske politimand Kurras var agent for DDR. Efter drabet forsøgte hans kollegaer at skjule tilknytningen. Og de gjorde det så godt, at hemmeligheden først nu kommer frem.

at han blev dræbt, mens en større politistyrke maltrakterede ham. Da han styrte om, knugede han endnu sit pudevår i sin højre hånd. Dollinger lagde det under hans hoved sammen med sin taske.

Kurras var skarpskytte og 'våbennar', som det hedder i Tyskland. Stasi betalte et af hans våbenkøb. De to forskere, der har fundet Kurras' akter i Stasi-arkivet, tror dog ikke, at drabet var et bestillingsarbejde. Helmut Müller-Enberg og Cornelia Jabs siger, at fundet af Kurras' akter kaster lys over gerningsmanden, men ikke over gerningen. De siger, at det fremgår af akterne, at Stasi var bekymret over hans skydeglæde.

DDR udnyttede 'martyrium'

Efter attentatet blev hans akter omhyggeligt gennemgået, og dele af dem blev udrenset. Resten blev nyarkiveret på en sådan måde, at de var så godt som umulige at genfinde. Kurras' navn blev fjernet fra den nøgle, der identificerede hans agentnavn. Derfor sker fundet først nu, tyve år efter Murens fald.

Men det er hævet over enhver tvivl, at regimet i DDR udnyttede Ohnesorgs martyrium til det yderste.

Selve fotoet af den døde Ohnesorg, det billede, der er blevet til et ikon i tysk historie, blev taget af Jürgen Henschel, fotograf ved det kommunistiske blad Die Wahrheit. Den østtyske ungdomsbevægelse FDJ blev udkommanderet til at stå fanevagt, da kisten med ofret for den »fascistiske politivold« blev kørt i korregade motorvejen fra Vestberlin til Ohnesorgs hjemby Hannover i Vesttyskland.

Ohnesorgs enke bad den kendte ven-
... Henschel om at fane

men. Afsøringen kan betyde, at Tysklands historie skal skrives om.

Drabet på den 27-årige student Benno Ohnesorg er det politiske attentat, der har fået de mest vidtrækkende følger for den tyske Forbundsrepublik, der i går fejrede sin 60-års dag. Ohnesorg blev skudt i hovedet 2. juni 1967

PETER WIVEL
EUROPA-
KORRESPONDENT
BERLIN

på en parkeringsplads i Vestberlin af politiofficeren Karl-Heinz Kurras, mens den ubevæbnede og forsvarsløse student blev fastholdt og pryglet af Kurras' kolleger.

Det er nu afsløret, at Kurras i 12 år havde arbejdet for det østtyske politiske politi Stasi, inden han skød Ohnesorg. Afsøringen kan få dramatiske følger for tysk historieskrivning, selv om de fleste kommentatorer i dag siger, at drabet alene var den gnist, der antændte det tyske studenteroprør, og at det var kommet uanset hvad.

Stasi-agenten truer kritikere

Den i dag 82-årige Kurras nægter at tale med journalister i sit hjem i Berlin. Han har dog meddelt, at oplysningerne er urigtige.

For to år siden sagde han til en journalist: »Den, der angriber mig, bliver tilintetgjort. Slut. Fyraften. Sådan er det«.

Allerede nu spørger flere politikere og historikere, om den arbejdsløse Josef Bachmann, der et år senere skød og sårede studenterlederen Rudi Dutschke livsfarligt på åben gade i Berlin, også var Stasi-agent. Bachmann kom fra DDR, og hans forbrydelse er aldrig blevet tilfredsstillende opklaret.

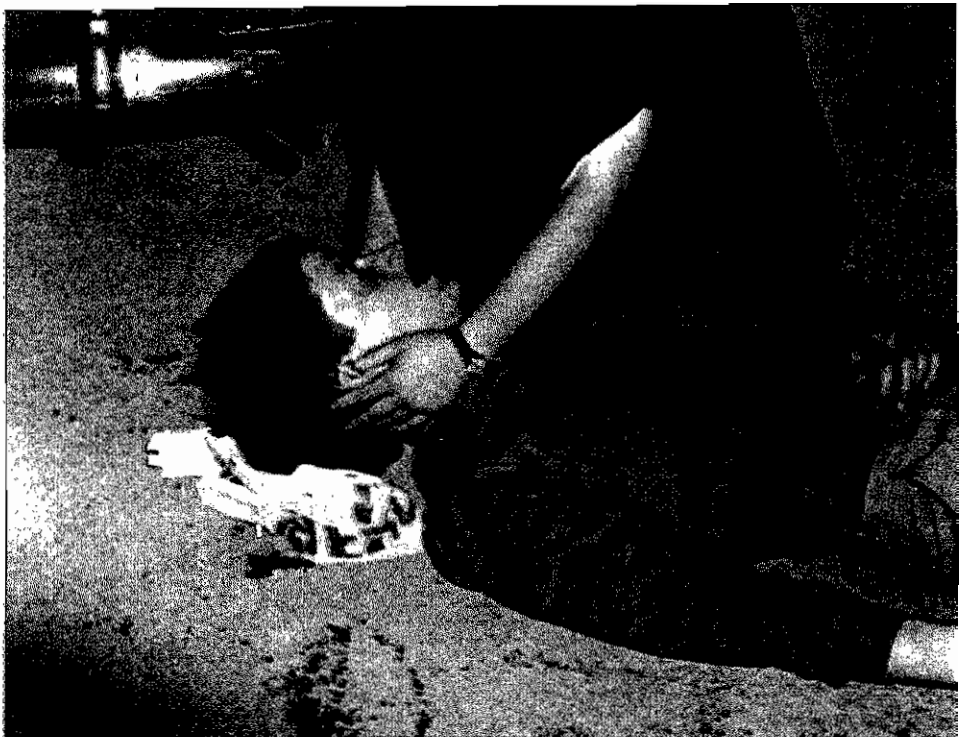
Den, der angriber mig, bliver tilintetgjort. Slut.
Karl-Heinz Kurras, Stasi-agent

Den kendte venstrefløjshistoriker Gerd Koenen, siger, at Dutschke lige til sin død i 1979 som

følge af attentatet grublede over, om Bachmann var styret af Stasi. Dutschke var selv flygtning fra DDR og særdeles kritisk over for det kommunistiske regime dér. Han fremhævede dengang, at Bachmann påfaldende mange gange havde været i DDR i 1960'erne, trods sin status som 'flygtning'.

Drabet på studenten Benno Ohnesorg skete, mens det vestberlinske politi under ledelse af Erich Duensing, en tidligere højt betroet nazistisk værnemagtsofficer, med hidtil uhørt brutalitet knuste en studenterdemonstration mod den iranske diktator Reza Pahlavi, der var Vestberlins gæst denne aften.

Demonstrationen foregik foran Deutsche Oper, hvor shahen skulle overvære en opførelse af Mozarts 'Tryllefløjten'.

DRABET. Benno Ohnesorg blev dræbt under en demonstration 2. juni 1967 af en vesttysk politimand, der senere blev kendt som 'Gnisten'. Fotografiet af studenten Friederike Dollinger, der lægger sin taske under drabet, er et af de vigtigste ikonbilleder i Forbundsrepublikkens historie. Foto: Ullstein-Henschel/Polfoto

OPRØRET. Drabet på Ohnesorg blev gnisten, der udløste et anti-autoritært ungdomsoprør i Tyskland. En terrorgruppe blev opkaldt efter begivenheden. Lederen, Gudrun Ensslin, opfordrede få timer efter attentatet sine medstuderende til at gribe til våben.

Duensing havde til lejligheden opfundet en særlig taktik, han kaldte »leverpølse«: Politiet skulle angribe demonstranterne midt på det stykke fortov, de var blevet anviset, og så tæve løs på de flygtende i hver sin ende af »pølsen«. Resultatet blev ikke

leverpølse, men blodpølse.

Attentatet på Ohnesorg skilte med ét slag en hel ungdomsgeneration fra det etablerede vesttyske samfund og medførte en radikalisering, der forandrede Forbundsrepublikken i sin grundvold. Opgø-

ret n og d kenc sam spar lægg

en vesttysk politimand, mens en større politistyrke n taske under den døde Ohnesorgs hoved, blev et chel/Polifoto

gdomsoprør i Tyskland. Drabet medvirkede også ter begivenheden og Rote Armee Fraktions senere til at gribe til våben. Foto: Dpa/Polifoto

ret med landets nazistiske fortid tog fart, og den antiautoritære holdning blev en kendsgerning i et indtil da ret stivnet nedførde Forl. Opgø

ning. Terrorgruppen Rote Armee Fraktions senere reelle leder, Gudrun Ensslin, opfordrede få timer efter attentatet sine medstudenter til at gribe til våben for at forsvare sig mod politiets vold. Den berlinske terrorgruppe 2. Juni-Bevægelsen tog navn efter attentatdagen.

To forskere ved det arkiv, der opbevarer akterne efter Stasi, det kommunistiske DDR's politiske politi, påviser i en artikel, der udkommer senere på måneden i et historisk tidsskrift, at Karl-Heinz Kurras, årgang 1927, ikke bare var Stasi-agent, men siden 1955 desuden et betroet medlem af det østtyske kommunistparti SED.

Kurras leverede løbende et væld af informationer om det vestberlinske politi og dets efterretningsarbejde til Stasi. Hans akter fylder ikke mindre end 17 ringbind i arkivet, og vigtige aktstykker er oven i købet fjernet efter attentatet 2. juni 1967. I det afgørende aktstykke fra 26. april 1955, hvor Kurras lader sig hverve af Stasi, står der ironisk nok, at han vil arbejde for »fredslejren«, altså den kommunistiske lejr.

Kurras modtog store beløb for sin indsats. I 1966 fik han 4.500 skattefrie D-mark af sine arbejdsgivere. I 1967 steg udbetalingerne. Han fik allerede i årets to første måneder 2.000 D-mark, i maj yderligere 1.000 D-mark, et overordentligt stort pengebeløb for en statsansat politimand.

Efter attentatet afbrød Stasi samarbejdet med Kurras. Det ville være en politisk katastrofe, hvis det blev afsløret, at han arbejdede for DDR. Over telefonen fik han ordre til at fremstille mordet som et »højest beklageligt ulykkestilfælde«. Han blev ved to vestberlinske dørmstole frikendt af mangel på bevis. Hans advokater, betalt af det vestberlinske politi, påstod, at det var »et ulykkestilfælde«.

Havde man dengang vidst, at Kurras var betalt agent for DDR's sikkerhedstjeneste, er det ikke sikkert, at dommerne ville have set så mildt på hans forbrydelse. I den afsluttende sag sagde dommeren direkte henvendt til Kurras, at den anklagede havde ret til at lyve, og at han var overbevist om, at Kurras havde gjort brug af denne ret. Nu kræver en forening, der varetager interesserne for »stalinismens ofre«, sagen genoptaget.

I en bog, der udkom for to år siden, rekonstruerer og dokumenterer journalisten Uwe Soukup ned i de mindste detaljer omstændighederne omkring Ohnesorgs død. Den unge student havde medbragt et pudevær, hvorpå han havde skrevet: »Selvstændighed for Teherans universitet«. Det var hans eneste og ikke mest provokerende udrustning ved demonstrationen, som han deltog i sammen med sin gravide hustru.

Fotografier viser, at Ohnesorg på intet tidspunkt udviste en aggressiv adfærd, og

gjorde det så godt, at hemmeligheden først nu kommer frem.

at han blev dræbt, mens en større politistyrke maltrakterede ham. Da han styrte om, knugede han endnu sit pudevær i sin højre hånd. Dollinger lagde det under hans hoved sammen med sin taske.

Kurras var skarpskytte og 'våbennar', som det hedder i Tyskland. Stasi betalte et af hans våbenkøb. De to forskere, der har fundet Kurras' akter i Stasi-arkivet, tror dog ikke, at drabet var et bestillingsarbejde. Helmut Müller-Enberg og Cornelia Jabs siger, at fundet af Kurras' akter kaster lys over gerningsmanden, men ikke over gerningen. De siger, at det fremgår af akterne, at Stasi var bekymret over hans skydeglæde.

DDR udnyttede 'martyrium'

Efter attentatet blev hans akter omhyggeligt gennemgået, og dele af dem blev udrenset. Resten blev nyarkiveret på en sådan måde, at de var så godt som umulige at genfinde. Kurras' navn blev fjernet fra den nøgle, der identificerede hans agentnavn. Derfor sker fundet først nu, tyve år efter Murens fald.

Men det er hævet over enhver tvivl, at regimet i DDR udnyttede Ohnesorgs martyrium til det yderste.

Selve fotoet af den døde Ohnesorg, det billede, der er blevet til et ikon i tysk historie, blev taget af Jürgen Henschel, fotograf ved det kommunistiske blad Die Wahrheit. Den østtyske ungdomsbevægelse FDJ blev udkommanderet til at stå fanevagt, da kisten med ofret for den »fascistiske politivold« blev kørt i kortege ad motorvejen fra Vestberlin til Ohnesorgs hjemby Hannover i Vesttyskland.

Ohnesorgs enke bad den kendte venstrefløjsadvokat Horst Mahler om at føre den erstatningssag, hun anlagde mod myndighederne i Vestberlin. Mahler var medlem af det vestberlinske kommunistparti, en aflægger af det østtyske SED. Han brugte sagen til at propagandere mod 'fascismen', indtil enken tog sagen fra ham. Mahler grundlagde i 1970 Rote Armee Fraktion. Medgrundlæggeren Ulrike Meinhof var agent for Stasi. Hun var en af de drivende kræfter bag demonstrationen mod shahen.

Det vides med sikkerhed, at den mest radikale del af studentermiljøet i Vestberlin var dybt infiltreret af Stasi-medarbejdere. Michael Ruetz, den legendariske fotograf, der med sine billedreportager dokumenterede det vesttyske studenteroprør, sagde i går om studenterbevægelsen: »I 60'erne var hver tredje i Vestberlin Stasi-agent. Af Stasi-medhjælperne fra denne tid har vi, tror jeg, kun set toppen af isbjerget«.

peter.wivel@pol.dk